

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล เรื่อง การพัฒนาชุดการเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียน มีดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์การพัฒนาชุดการเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียง มีดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์การสัมภาษณ์ครูและนักเรียนเกี่ยวกับความต้องการความรู้และประสบการณ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น
  2. ผลการวิเคราะห์การสัมภาษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียง
  3. ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียง
  4. ผลการวิเคราะห์ความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียง
  5. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์การทดลองใช้จริงของชุดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์การประเมินชุดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์การพัฒนาชุดการเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียง

1.1 ผลการวิเคราะห์ความต้องการความรู้และประสบการณ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียง โดยการสัมภาษณ์ครูและนักเรียน

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์นักเรียนประถมศึกษา จำนวน 25 คน นักเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 25 คน และครูผู้สอน จำนวน 25 คน อยู่ใน 5 โรงเรียน จังหวัดนนทบุรี โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ผลการสัมภาษณ์สรุปได้ดังนี้

1.1.1 ผลการวิเคราะห์ความต้องการความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอน

1) ข้อมูลทั่วไปของครูผู้สอน มีจำนวน 25 คน พบว่า

เพศ เป็นเพศหญิงมากที่สุดจำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 72 รองลงมาเป็นเพศชาย มีจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 28

ระดับชั้นที่สอนของผู้ให้สัมภาษณ์ เป็นครูผู้สอนระดับประถมศึกษามากที่สุด จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 64 รองลงมาเป็นครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 36

กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สอน ผู้ให้สัมภาษณ์สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์มากที่สุด จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 24 รองลงมาเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 20 สังคม ศาสนา และวัฒนธรรมจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 16 ภาษาไทยจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 8 สุขศึกษาและพลศึกษาจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 8 ภาษาต่างประเทศ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 8 การงานอาชีพและเทคโนโลยี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 8 และนาฏศิลป์และศิลปะ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 8

2) ความรู้และประสบการณ์ที่ครูต้องการทราบจากภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประวัติของภูมิปัญญาท้องถิ่น ครูผู้สอนต้องการทราบประวัติของภูมิปัญญาท้องถิ่นในหัวข้อเรื่องต่อไปนี้ (1) อายุของภูมิปัญญาท้องถิ่น (2) การศึกษา สถาบันที่สำเร็จการศึกษา และวุฒิการศึกษาที่ได้รับ (3) ภูมิปัญญาจังหวัดที่อยู่อาศัย (4) ประสบการณ์ในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น ระดับของประสบการณ์ และผู้ถ่ายทอดประสบการณ์ให้ผู้อื่น (5) บิดา มารดา อาชีพของบิดามารดา จังหวัดที่อยู่อาศัยของบิดามารดา บิดามารดามีส่วนสนับสนุนในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือบิดามารดาถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ (6) สถานภาพทางครอบครัว และ (7) วัน เดือน ปีที่วันเดือนที่เกิดและสถานที่เกิด

รายละเอียดของภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า ครูผู้สอนต้องการทราบในหัวข้อเรื่องต่อไปนี้ ลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น ขั้นตอนการทำภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคนิคและวิธีการในการทำภูมิปัญญาท้องถิ่น วัตถุประสงค์ และอุปกรณ์ที่ใช้ทำ ระยะเวลาในการทำ การลงทุนหรือค่าใช้จ่ายที่จ่าย ผลกำไรที่ได้รับ ได้รับความรู้ในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นจากบุคคลใด จุดเริ่มต้นที่ทำ ผลงานหรือรางวัลที่ได้รับ ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับ ประโยชน์ที่ประเทศชาติได้รับ และเหตุผลที่คิดค้นภูมิปัญญาท้องถิ่น

การนำแนวเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในภูมิปัญญาท้องถิ่น ครูผู้สอนต้องการทราบในหัวข้อดังนี้ การใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ลักษณะของเศรษฐกิจพอเพียง และ ประโยชน์หรือความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง

1.1.2 ผลการวิเคราะห์ความต้องการความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียน

1) ข้อมูลทั่วไปนักเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา มีจำนวน 50 คน พบว่า

เพศ เป็นเพศหญิงมากที่สุดจำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 54 รองลงมาเป็นเพศชายมีจำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 46

ระดับชั้นที่เรียน เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาจำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 50 เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาจำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 50

2) ความรู้และประสบการณ์ที่นักเรียนต้องการทราบจากภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประวัติของภูมิปัญญาท้องถิ่น นักเรียนต้องการทราบประวัติของภูมิปัญญาท้องถิ่น ในหัวข้อต่อไปนี้อย่าง การศึกษา สถานที่เกิด บิดาและมารดาของภูมิปัญญาท้องถิ่น และที่อยู่ปัจจุบัน

รายละเอียดเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น นักเรียนต้องการทราบรายละเอียดเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในหัวข้อต่อไปนี้อย่าง ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น ขั้นตอนการทำภูมิปัญญาท้องถิ่น วัตถุประสงค์ วัสดุ และอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำภูมิปัญญาท้องถิ่น ระยะเวลาในการทำภูมิปัญญาท้องถิ่น ต้นทุนและกำไรที่ได้รับ สถานที่ที่ใช้ในการทำภูมิปัญญาท้องถิ่น แรงบันดาลใจที่ทำให้คิดค้น จุดเริ่มต้นที่ทำ และรางวัลที่ได้รับ

การนำแนวเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในภูมิปัญญาท้องถิ่น นักเรียนต้องการทราบในหัวข้อดังนี้ ความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง ลักษณะของเศรษฐกิจพอเพียง หลักการของเศรษฐกิจพอเพียง และการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้

1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียงโดยการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำมาผลิตเป็นชุดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการสัมภาษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตร จำนวน 5 ท่าน ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรม จำนวน 5 ท่าน และภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการแพทย์ไทย จำนวน 5 ท่าน รวมทั้งสิ้นจำนวน 15 ท่าน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ซึ่งสรุปผลการสัมภาษณ์ดังนี้

1.2.1 ผลการสัมภาษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตร

1) นายยวง เชี่ยวนิล: ภูมิปัญญาการทำไร่นาสวนผสมตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่

นายยวง เชี่ยวนิล เป็นเกษตรกรหมู่ที่ 5 ตำบลราษฎร์นิยม อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี สมรสกับนางศรีประไพ เชี่ยวนิล นายยวงได้ยึดถือเกษตรทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นแนวทางในการบริหารจัดการที่ดินและน้ำ ในที่ดินขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์สูงสุด ตามแนวพระราชดำริ โดยแบ่งพื้นที่ที่อยู่อาศัยและที่ทำกินออกเป็น 4 ส่วน ตามอัตราส่วน 30:30:30:10 เดิมทีนาของนายยวง จำนวน 44 ไร่ มีลักษณะเป็นที่ลุ่มมีน้ำ นายยวงเลือกพื้นที่ลุ่ม

ตรงกลางทำเป็นสวนและขุดบ่อเลี้ยงปลา เพราะบริเวณนี้เคยมีทางน้ำไหลผ่าน ได้กำหนดสัดส่วนพื้นที่ ดังนี้ บ่อปลา 3 ไร่ ทำสวน 15 ไร่ ทำนา 20 ไร่ ที่อยู่อาศัย โรงเรียน ไม้ดอกไม้ประดับ 4 ไร่ เหลืออีก 2 ไร่ เป็นถนนใช้เป็นคันกั้นน้ำและทางขนส่ง

การทำสวนผลไม้ ใช้วิธีการขุดร่องเป็นคันสวนและปลูกพืชหลากหลายชนิด เช่น มะม่วง ขนุน ชมพู่ กระท้อน ละมุด มะพร้าว กล้วยหอม กล้วยน้ำว้า มะนาว ขี้เหล็ก ใบยอ ตะไคร้ ผักบุ้ง ฯลฯ ในท้องร่องสวน ปล่อยปลานิล ปลาสร้อย ปลาช่อน ปลาตะเพียน ฯลฯ ไว้ด้วย หลังจากใช้แนวทางทฤษฎีใหม่ ร่วมกับการใช้ภูมิปัญญาและเทคโนโลยีชาวบ้าน เข้ามาช่วยจัดการในเรื่องของการวางแผนการใช้ที่ดินอย่างคุ้มค่า การจัดระบบการดูแลบำรุงรักษาต้นไม้ที่ถูกต้อง ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น จากเดิมมีรายได้ประมาณปีละ 4 หมื่นบาท เป็นปีละ 3 แสนบาท ทำให้สภาพความเป็นอยู่ของนายยวงและภรรยาดีขึ้นมาก

นายยวงทำการเกษตรแบบไร่นาสวนผสมตามแนวทางทฤษฎีใหม่ โดยนำมาประยุกต์ใช้กับภูมิปัญญาของตนเองและเทคโนโลยีพื้นบ้าน ดังนี้ (1) การเลือกบริเวณที่จะทำการขุดสระและทำสวน เริ่มจากการสังเกตเห็นว่า บริเวณตรงกลางที่น้ำเป็นที่ลุ่มมาก เป็นทางน้ำไหลผ่าน ปลูกข้าวไม่ค่อยได้ผล ข้าวล้มทำให้เก็บเกี่ยวยาก แต่บริเวณนี้มีแร่ธาตุอุดมสมบูรณ์เกิดจากการที่น้ำพัดพามาทับถมรวมกันเหมาะสำหรับการปลูกไม้ผลและพืชผักสวนครัว (2) การขุดพื้นที่ทำสวน นอกจากขุดร่องปลูกไม้ผลแล้ว บริเวณมุมสวนทุกด้านขุดร่องสวนให้ลึกกว่าบริเวณอื่น ประโยชน์ก็คือ เมื่อต้องการจับปลาที่เลี้ยงไว้ในร่องสวนโดยวิธีสูบน้ำออก เมื่อน้ำใกล้แห้ง ปลาต่างๆ จะหนีไปรวมกันบริเวณมุมสวนที่ขุดลึกไว้ทำให้สะดวกต่อการจับ (3) การเลือกบริเวณที่ลุ่มต่ำขุดเป็นสระน้ำ เมื่อถึงเวลาเก็บเกี่ยวข้าวในนาที่มีพื้นที่สูงกว่า ก็จะปล่อยน้ำจากนาไหลเข้าสู่สระน้ำกักเก็บไว้ ทำให้ไม่สูญเสียน้ำ และไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายสำหรับซื้อน้ำมันในการสูบน้ำ ขณะเดียวกันปลาต่างๆ เช่น ปลาช่อน ปลานิล ปลาหมอ ปลาตะเพียน ปลาช่อน ปลาช่อน ฯลฯ เข้าไปอาศัยอยู่ในสระน้ำโดยไม่ต้องลงทุนซื้อพันธุ์ และ (4) การนำวัสดุในท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์เพื่อลดต้นทุนค่าใช้จ่าย เช่น การปลูกถั่วฝักยาว ได้นำทางมะพร้าวที่มีอยู่ในสวนมาเป็นไม้ค้ำถั่ว การผลิตปุ๋ยหมักและปุ๋ยชีวภาพขึ้นใช้เอง โดยไม่ใช้ปุ๋ยเคมีและยาฆ่าแมลง

นายยวง เชี่ยวนิล แนะนำเพื่อนเกษตรกรที่จะดำเนินการตามแนวทางดังกล่าวว่า จะต้องตั้งใจทำจริง มีการวางแผนล่วงหน้า ศึกษาเอกสารตำรา ปรึกษาผู้รู้อย่างถ่องแท้ และวางแผน

การลงทุนการใช้เงิน ซึ่งพื้นที่ที่จะทำในขั้นต้น อาจมีเพียง 10-15 ไร่ก็พอ หากทำจริงจะมีรายได้พอเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง ดูแลครอบครัวได้อย่างสบายทีเดียว

จากการที่นายขวง เจียวนิล ยึดถือและทดลองปฏิบัติแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่จนประสบผลสำเร็จได้รับรางวัลเกษตรกรดีเด่นระดับภาค (ภาคกลาง) สาขาอาชีพทำไร่นาสวนผสมปี 2540

นายขวง เจียวนิล ได้การนำเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ (1) ความมีเหตุผล บริหารแรงงานที่ใช้การพึ่งตนเอง โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็น 4 ส่วน แล้วเข้าปฏิบัติงานในพื้นที่สวนแต่ละสวนอย่างมีระบบตามวันของสัปดาห์ ไม่ลงทุนปลูกพืชตามการกระตุ้นของกระแสสังคม ปลูกพืชหลากหลายชนิด ให้มีผลผลิตทุกฤดูกาล ขายผลผลิตได้ทั้งปีและมีรายได้ต่อเนื่อง และการบริหารรายจ่ายและการออม โดยเลือกซื้อเฉพาะสินค้าที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีพ ที่ผลิตไม่ได้เองอย่างเหมาะสม และไม่ฟุ้งเฟ้อ (2) ความพอประมาณ การประกอบอาชีพและลงทุนใช้หลักพึ่งตนเอง ทั้งแรงงานและทุน การหารายได้ โดยไม่เร่งผลผลิต เช่น การใช้สารกระตุ้นใดๆ คัดเลือกเอาเฉพาะผลผลิตที่สมบูรณ์เท่านั้น การบริหารรายจ่ายและการออม โดยปลูกพืชผักสวนครัว เลี้ยงปลา เลี้ยงไก่เพื่อประกอบอาหาร ซื้อเฉพาะส่วนที่จำเป็น จึงประหยัดรายจ่ายและมีเงินเหลือเพื่อเก็บออมไว้ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขใดๆ ทั้งสิ้น ไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับตัวเองและผู้อื่น และ (3) ความมีภูมิคุ้มกัน ใส่ใจที่จะทำการเกษตรผสมผสาน โดยปลูกพืชหลากหลายชนิด ได้ผลผลิตทุกฤดูกาล ทั้งที่ให้ผลผลิตในระยะสั้น และระยะยาว แม้ราคาพืชชนิดใดตกต่ำ ก็ยังมีผลผลิตพืชพันธุ์อื่นทดแทน แบ่งรายได้เป็นค่าใช้จ่ายเพื่อลงทุน บริโภค และการออม อย่างเป็นสัดส่วน

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในความหมายของ นายขวง เจียวนิล คือ ปรัชญาที่มีรากฐานจากหลักมัชฌิมาปฏิปทา คือ การเดินตามทางสายกลาง และหลักความไม่ประมาท เช่น ไม่เร่งผลผลิตจนผิดธรรมชาติ ไม่ตกเป็นทาสกระแสกระตุ้นของสังคม พร้อมทั้งใช้หลักธรรมแห่งความสำเร็จ คือ อิทธิบาท 4 คือ ชอบที่จะทำ ทำด้วยความขยัน สุขสันต์เพราะใส่ใจ ไตร่ตรอง และถนอมถนอมผลงาน ประหยัด พึ่งตนเอง อยู่อย่างมีส่วนร่วม

2) นายสมชาติ นาคคุ้ม: ภูมิปัญญาการทำสวนมะม่วงทวาย

นายสมชาติ นาคคุ้ม หรือที่คนทั่วไปรู้จักกันดีในนามว่า ลุงช้าง อยู่บ้านเลขที่ 23/3 ตำบลขุนศรี อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี เป็นอีกผู้หนึ่งที่ได้บุกเบิกทำสวนมะม่วงจนประสบผลสำเร็จในเนื้อที่ 37 ไร่ ซึ่งเป็นสวนมะม่วงทวายแหล่งใหญ่แห่งหนึ่งในจังหวัดนนทบุรี

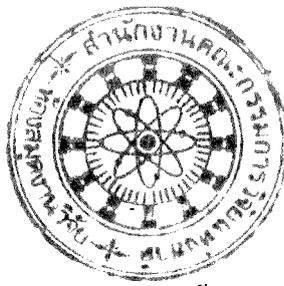
ลุงช้าง เล่าว่า เดิมพ่อแม่มีอาชีพทำสวนแถวๆ เขตบางกอกน้อย มีฐานะยากจน ลุงช้างต้องแยกตัวไปประกอบอาชีพอื่น งานหนักงานเบาสู้ทนทำทุกอย่าง แต่ชีวิตความเป็นอยู่ของตนและครอบครัวก็ไม่ดีขึ้น กลับมีหนี้สินพอกพูนเพิ่มขึ้น แต่เหมือนโชคบันดาล มะม่วงที่ลุงช้างปลูกไว้ใกล้กัน คือ มะม่วงแรดและมะม่วงน้ำดอกไม้ ติดดอกออกผลตามธรรมชาติ เมื่อผลสุก ลุงช้างได้นำเมล็ดไปเพาะขึ้นเป็นต้นใหม่ไม่เหมือนต้นเดิม จำนวนหลายสิบต้น ที่น่าแปลกก็คือ มะม่วงเหล่านี้เมื่อโตเต็มทีกลายเป็นมะม่วงทวายอย่างไม่น่าเชื่อ และมีอยู่ต้นหนึ่งที่ลุงช้างเห็นว่ามีคุณสมบัติเป็นพิเศษ คือ ออกผลเร็ว ผลดก ผลใหญ่ และเป็นทวายจึงตั้งชื่อว่า มะม่วงแม่ลูกดก

มะม่วงพันธุ์แม่ลูกดกเป็นมะม่วงที่รับประทานได้ทั้งผลดิบและสุก ผลดิบจะมีรสชาติคล้ายพืชมะม่วง เหมาะสำหรับนำไปทำอาหารประเภทยำ แต่เมื่อนำไปบ่มให้สุกจะมีรสชาติเหมือนมะม่วงน้ำดอกไม้

นอกจากมะม่วงพันธุ์แม่ลูกดกแล้ว สวนลุงช้างยังมีมะม่วงพันธุ์อื่นๆ อีก เช่น มะม่วงโชคอนันต์ น้ำดอกไม้ แรด ฝรั่ง พิกุลทอง และอื่นๆ อีกมากมาย แต่ที่สำคัญคือส่วนใหญ่จะให้ผลทวายทั้งสิ้น ลุงช้างบอกว่า ได้ทำการทดลองอย่างได้ผลด้วยการนำมะม่วงพันธุ์แม่ลูกดกเป็นต้นต่อ แล้วนำยอดของพันธุ์อื่นๆ มาเสียบ จะออกผลดกตลอดทั้งปี แม้แต่มะม่วงเขียวเสวยที่ออกผลยาก ก็จะติดผลง่ายเช่นกัน โดยช่อหนึ่งติดผลประมาณ 5-10 ผล แต่ถ้าติดผลเดียวก็จะมีน้ำหนักถึง 7-8 กรัมต่อผลเลยทีเดียว ทั้งนี้ลุงช้างยืนยันว่าไม่มีการใช้สารกระตุ้นใดๆ ทั้งสิ้น

จากการดูแลบำรุงรักษาและใช้เทคนิคการต่อยอดด้วยวิธีนี้เอง มะม่วงของลุงช้างจึงมีพ่อค้าแม่ค้าและเกษตรกรผู้สนใจมาซื้อถึงที่ ทารายได้ปีละไม่ต่ำกว่าสี่ถึงห้าแสนบาทเลยทีเดียว

หลักการทำสวน ลุงช้าง ได้วางแผนการใช้พื้นที่และการป้องกันน้ำท่วมอย่างได้ผล โดยขุดดินบริเวณรอบพื้นที่ ทำคันให้สูง ภายในขุดชอยเป็นท้องร่อง ปลูกมะม่วงทวายบนท้องร่อง 2 แถวสลับฟันปลา การขุดชอยท้องร่องมีประโยชน์ เพราะทำให้สามารถควบคุมปริมาณการใช้น้ำได้อย่างเพียงพอกับความต้องการ ถ้าน้ำมีน้อยก็สูบน้ำเข้า มีมากก็สูบน้ำออกทิ้งไป และยังสามารถเลี้ยงปลา

ได้อีกด้วย ลุงช้างใช้หลักการผสมผสานกันภายในสวนมีการเลี้ยงปลา เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ ปลูกพืชผักสวนครัวและไม่ผลชนิดอื่นๆ เป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย เพิ่มรายได้ และปลอดภัยจากสารพิษเพราะไม่ได้ใช้ยาฆ่าแมลงหรือสารเคมีใดๆ

ผลจากการดำเนินงานอย่างมีระบบแบบแผน มีการคิดค้นทดลอง และนำภูมิปัญญาพื้นบ้านมาใช้ประกอบควบคู่ในการทำงาน ทำให้สวนของลุงช้างเป็นแหล่งศึกษาดูงานของนักวิชาการเกษตรและเกษตรกรทั่วไป

ลุงช้างได้อุทิศตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม ด้วยการเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่ผู้สนใจ แนะนำเกษตรกรใหม่อยู่เสมอ และที่เป็นความภาคภูมิใจมากที่สุด คือ ได้มีโอกาสมอบกิ่งพันธุ์มะม่วงแม่ลูกดก เพื่อขยายพันธุ์และแจกเกษตรกรทางภาคใต้ จำนวน 200 ต้น มูลค่าประมาณ 300,000 บาท ให้กับสถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ ตามโครงการจุฬาภรณ์พัฒนา 4 และโครงการทัพบกสยาม 04 ได้รับ โล่ที่ระลึกเป็นรางวัล

ลุงช้างได้ให้ข้อคิดแก่เกษตรกรและผู้สนใจที่คิดจะทำการเกษตรใหม่ ให้คำนึงถึงโครงการตามพระราชดำริของในหลวงก่อนเป็นอันดับแรก ซึ่งเป็นเกษตรทฤษฎีใหม่แบบพอเพียง จะทำให้มีความยั่งยืนสามารถเลี้ยงปากท้องและครอบครัวได้อย่างเป็นสุขตลอดไป

3) นายพะยอม ด้วงทอง: ภูมิปัญญาทำนาบัว

นายพะยอม ด้วงทอง เกิดที่บ้านบางม่วง ตำบลบางใหญ่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี เป็นบุตรของนายลอยและนางรัต ด้วงทอง การศึกษาจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ปัจจุบันอายุ 60 ปี อาชีพดั้งเดิมทำนาตามบิดามารดา ต่อมาได้คิดริเริ่มทำนาบัวเป็นบัวหลวงที่นิยมนำไปบูชาพระเพื่อตัดดอกไปขายส่งยังปากคลองตลาดในที่ดิน 10 ไร่ ต่อมาที่ดินลดลงเหลือเพียง 2 ไร่ ลุงพะยอมก็ยังรักจะทำนาบัวต่อไป นอกจากจะทำนาบัวแล้วก็ยังมีการทำเกษตรแบบผสมผสาน คือ มีทั้งบ่อปลา ปลูกสวนกล้วยหอม กล้วยน้ำว้า พริก แผลง แดงไทย เตย และสร้อยทอง ซึ่งการทำเช่นนี้ลุงพะยอมบอกว่ายึดแนวเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทำแบบพออยู่พอกินพอใช้ไม่ขาดแคลน มีรายได้เลี้ยงตัวได้เดือนละเกือบหมื่นบาท การทำนาบัวด้วยใจรัก ทำให้ได้รับรางวัลชนะเลิศในการประกวดบัวตัดดอกของเกษตรอำเภามาแล้ว

นอกจากนี้ ลุงพะยอมยังมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือชุมชนด้วยการเป็นสารวัตรกำนัน เป็นกรรมการหมู่บ้าน และเป็นผู้นำเกษตรกร “กลุ่มนาบัว” ขององค์การบริหารตำบลบาง

ใหญ่อีกด้วย นับว่าท่านเป็นตัวอย่างที่ดีของภูมิปัญญาด้านการเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
อย่างแท้จริง

4) นายวินัย นพสันติ: ภูมิปัญญาการทำสวนกล้วยไม้เพื่อการส่งออก

นายวินัย นพสันติ เกิดที่บ้านตลิ่งชัน เมื่อวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2496 สมรสกับนางลูก
อินทร์ มีธิดา 5 คน เมื่อเล็กได้ย้ายตามบิดามารดามาอยู่ที่ไทรน้อย ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ 5/2 หมู่ 8
ตำบลคลองขวาง อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี บ้านของนายวินัยชื่อ “วินัยออร์คิด” มีเนื้อที่ 12 ไร่
ทำสวนกล้วยไม้พันธุ์หวายใจแดงเพื่อการส่งออกมีแรงงาน 5 คน นับว่าประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี
ทำรายได้ประมาณเดือนละ 4-5 หมื่นบาท ยิ่งระยะที่มีลูกค้าจากต่างประเทศ อาทิเช่น ประเทศใน
ยุโรป จีน ญี่ปุ่น สักกันมากในช่วงเทศกาลคริสต์มาสและวันขึ้นปีใหม่ รายได้จะมากกว่านี้มาก

นายวินัย นพสันติ เล่าถึงหลักการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงว่า แต่เดิมได้
ปลูกผักขาย แต่รายได้ไม่คืนก็ไม่พอเลี้ยงครอบครัวเลยเปลี่ยนมาทำสวนกล้วยไม้เพื่อการส่งออก
ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 จนถึงปัจจุบัน ก็ประสบความสำเร็จมาตลอด โดยลดรายจ่ายให้มากที่สุด ไม่
ฟุ่มเฟือย ไม่เที่ยวเตร่ มีความขยันอดทน ประหยัดที่สุดเท่าที่จะทำได้ งานทั้งหลายจะพยายามทำเอง
พึ่งตนเองเป็นหลัก ปัญหาอุปสรรคมีบ้างคือคนงานมักไม่ชอบทำงานแบบนี้ เพราะจะต้องทนความ
ลำบากในการตากแดด ตากฝน ฉีดยา ฉีดปุ๋ย ตัดดอกให้ทันตามออร์เดอร์ นายวินัยก็ไม่ย่อท้อ ช่วย
ตนเองเต็มกำลังก็ผ่านอุปสรรคมาด้วยดี จนประสบความสำเร็จมาจนทุกวันนี้ เพราะยึดแบบอย่างใน
การดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง

5) นางสาวอัจฉราวรรณ น้อยกล้า: ภูมิปัญญาการเพาะเห็ดฟางในตะกร้าพลาสติก

นางสาวอัจฉราวรรณ น้อยกล้า อายุ 36 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาโท การศึกษา
วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาเกษตรพืชสวน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่อยู่ปัจจุบัน 3/3 หมู่ 8 ตำบล
บางกระสอบ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี มีความชำนาญในด้านการเพาะเห็ดต่างๆ เพราะวิจัยเรื่องนี้
มาโดยตรง ปัจจุบันทำงานที่ สำนักเทคโนโลยีชีวภาพการผลิตปศุสัตว์ กรมปศุสัตว์ กระทรวง
เกษตรและสหกรณ์

นางสาวอัจฉราวรรณ น้อยกล้า สนใจในการเพาะเห็ดฟางเพราะ “เห็ดฟาง” เป็นพืช
อาหารโปรตีนที่ทุกคนนิยมบริโภค เป็นเห็ดย่อยอาหารและเปรียบเสมือนเห็ดที่อยู่คู่กับวิถีชีวิตของ
เกษตรกร ซึ่งส่วนใหญ่ทำนาและนำฟางมาเพาะเห็ดหลังเสร็จสิ้นฤดูทำนา และเป็นพืชชนิดหนึ่งที่

ให้ผลผลิตเร็ว คือ ภายใน 2 สัปดาห์เท่านั้น มีวิธีการเพาะหลายวิธี เช่น เพาะแบบกองเตี้ย เพาะแบบกองสูง เพาะในโรงเรือน และการเพาะเห็ดฟางในตะกร้า สำหรับนางสาวอัจฉราวรรณ เลือกใช้วิธีการเพาะเห็ดฟางในตะกร้าพลาสติก

วัสดุอุปกรณ์ คือ ตะกร้าพลาสติกสูงประมาณ 1 ฟุต ตาห่างประมาณ 1 ตารางนิ้ว เชื้อเห็ดฟาง ขี้เลื่อย อาหารเสริม (มูลสัตว์ผสมรำ อัตรา 1:1) แปะข้าวสาลี วัสดุ – อุปกรณ์อำนวยความสะดวก ได้แก่ บัวรดน้ำชนิดฝอยละเอียด เกรียงไม้ (สำหรับอัดวัสดุเพาะเห็ด มีด ไม้ไผ่ แฉงจากแผงเหล็กใช้พรางแสงแดด และป้องกันลม) และ โครง ไม้ไผ่ทรงส้อมไก่

ขั้นตอนการเพาะ เริ่มจากนำขี้เลื่อยมาใส่ในตะกร้าพลาสติกสูงประมาณ 2-3 นิ้ว ใช้มือหรือไม้กดให้แน่น จากนั้นนำเอาอาหารเสริมโรยชิดด้านในของตะกร้าเป็นวงกลม กว้างประมาณ 1 ฝ่ามือ ซึ่งใช้ประมาณ 1 ลิตรต่อชั้น แล้วนำเชื้อเห็ดฟางออกจากถุง นำไปคลุกกับแปะข้าวสาลี พอดิดผิวนอก เพื่อเป็นอาหารเสริมระยะแรกที่ช่วยกระตุ้นให้เชื้อเห็ดเจริญได้ดี แล้วโรยทับอาหารเสริมอีกชั้นหนึ่ง ทำเป็นชั้นๆ ลักษณะนี้จนเต็มตะกร้าพลาสติก รดน้ำให้ชุ่ม (หากก่อนเชื้อเห็ดที่นำมาเพาะยังชุ่มอยู่ก็ไม่ต้องรดน้ำ แต่หากแห้งก็รดน้ำให้ชุ่ม) จากนั้นควบคุมอุณหภูมิให้เหมาะสมสำหรับการเกิดดอกเห็ด โดยการปิดโรงเรือนให้มีมืดชิด เช่น ด้านล่างควรใช้อิฐทับผ้าพลาสติกไว้เพื่อป้องกันพลาสติกเปิดออก ภายในโรงเรือนควรติดตั้งเทอร์โมมิเตอร์

เมื่อครบกำหนด 4 วัน แล้วให้เปิดผ้าพลาสติกหรือประตูโรงเรือนอย่างน้อย 2-3 ชั่วโมง เพื่อให้มีการถ่ายเทอากาศ (ออกซิเจน) เพื่อให้เส้นใยเห็ดฟางสร้างจุดกำหนดดอก ถ้าวัสดุแห้งเกินไปรดน้ำ หรือที่เรียกว่า การตัดใยเห็ด ในระหว่างวันที่ 5-8 ต้องควบคุมอุณหภูมิภายในโรงเรือนให้อยู่ระหว่าง 28-32 องศาเซลเซียส ซึ่งในช่วงนี้จะมีการรวมตัวของเส้นใยเป็นดอกเล็กๆ จำนวนมาก เมื่ออายุได้ 9-12 วัน ก็เก็บดอกเห็ดได้

นางสาวอัจฉราวรรณ น้อยกล่าว เล่าถึงประโยชน์ของการยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียงว่าเป็นการพึ่งพาตัวเอง ลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ โดยใช้เวลาวางให้เป็นประโยชน์ สามารถที่จะประยุกต์ใช้วัสดุอื่นๆ ที่เหลือใช้มาทำอีกได้ เป็นการลดต้นทุนแต่เพิ่มรายได้เป็นอย่างดี ยิ่งขยันก็ยิ่งเพิ่มรายได้เลี้ยงครอบครัวและเผยแพร่ความรู้ให้ชุมชนช่วยให้เศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็งอีกด้วย

1.2.2 ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรม

1) นายหนัดที่ รอดภัย: ภูมิปัญญาการทำหัวโขน

นายนัดที่ รอดภัย ปัจจุบันอายุ 58 ปี สมรสกับนางเพ็ญศรี รอดภัย มีธิดา 2 คน ที่อยู่ปัจจุบันคือ 47/166 ซอยศิริชัย ถนนกรุงเทพ-นนท์ ตำบลบางเขน อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี นายนัดที่เป็นภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมการทำหัวโขนได้รับการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 บิดาและมารดามีอาชีพทำสวนที่อัมพวา จังหวัดราชบุรี ได้รับการถ่ายทอดการทำหัวโขนจากผู้เป็นน้ำ คืออาจารย์โจ หลุยส์หรือครูสาคร ยังเขียวสด ยึดอาชีพการทำหัวโขนเป็นเวลา 40 ปี และช่วงชีวิตของนายนัดที่ได้ทำหัวโขนมาจำนวนมากมายจนนับไม่ถ้วน ตลอดชีวิตของการสืบสานและเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้ยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว กล่าวคือ การจัดการพึ่งพาตนเอง ทำกันภายในครอบครัว มีลูกหลานมาช่วยทำแล้วยังนำหลักการพึ่งพาตนเองเป็นหลักโดยมีการรวมกลุ่มของชาวบ้านในชุมชนมาช่วยกันทำหัวโขนเพิ่มรายได้ให้กับสมาชิกในชุมชน จะเห็นได้ว่าในชุมชนซอยศิริชัยจะมีหลายหลังคาเรือนที่ยึดอาชีพทำหัวโขนแบบครบวงจรหรือรับจ้างทำหัวโขนในบางส่วน

นอกจากนี้ นายนัดที่ รอดภัย ยังมีการจัดการบริหารที่ดี กล่าวคือ มีการฝึกงานให้กับผู้สนใจเพื่อให้มีรายได้จึงมีนักเรียนและนักศึกษาที่มีฐานะยากจนมาฝึกงานกับครูนัดที่และครูเพ็ญศรี พวกเขาเหล่านั้นนอกจากจะได้รับความรู้ที่จะนำไปใช้ในการประกอบอาชีพได้แล้ว ยังมีรายได้เป็นค่าใช้จ่ายในการเรียนวันละ 150 บาท

หัวโขนที่ครูนัดที่ทำมีหลายประเภทมีทั้งตัวละครในเรื่องรามเกียรติ์ เช่น หนุมาน ทศกัณฐ์ พระราม พระลักษมณ์ พระฤาษี ฯลฯ ราคาต้นทุนต่อหัว 500-600 บาท ส่วนผลกำไรประมาณครึ่งหนึ่งของการลงทุน

ครูนัดที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถนำไปเป็นแบบอย่างการสร้างผลงานด้านหัตถกรรมและที่สำคัญยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียง โดยพึ่งตนเองเป็นหลักในการประกอบอาชีพด้วยความสุจริตและถูกต้องเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน และยังมีส่วนสำคัญในการช่วยเหลือชุมชนด้วยการหาวิธีการให้สมาชิกภายในชุมชนมีรายได้จากการประกอบอาชีพการทำหัวโขนเพิ่มมากขึ้น และเมื่อกลุ่มชาวบ้านในชุมชนแห่งนี้มีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจก็จะช่วยทำให้สังคมเข้มแข็งขึ้น จะส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศเจริญเติบโตได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความมั่นคงอีกด้วย

2) พลโทชาติวัฒน์ งามนิยม: ภูมิปัญญางานฉลุและแกะสลักโลหะ

พลโทชาติวัฒน์ งามนิยม เกิดเมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2489 ที่ตำบลปากเกร็ด อำเภopakเกร็ด จังหวัดนนทบุรี บิดาชื่อ นายจรงค์ งามนิยม มารดาชื่อ นางอุทัย งามนิยม สมรส กับนางรัศมี งามนิยม มีธิดา 1 คน

พลโทชาติวัฒน์สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน และสำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนเสนาธิการทหารเรือ สถาบันวิชาการทหารเรือชั้นสูง วิทยาลัยเสนาธิการทหารและสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ท่านรับราชการเป็นนายทหารประจำศูนย์รักษาความปลอดภัย กองบัญชาการทหารสูงสุด นอกจากประกอบอาชีพรับราชการทหารแล้ว ยังเป็นผู้มีความสามารถยอดเยี่ยมทางด้านสถาปัตยกรรมและศิลปกรรม โดยสนใจงานด้านศิลปะมาตั้งแต่เด็กได้รับการถ่ายทอดวิชาการด้านการฉลุฉลวยลาย เขียนลาย ต่อหุ่นติดกระดาษ ประกอบยอดจากพระครูใบฎีกาขุนอดีตเจ้าอาวาสวัดสนามเหนือไว้ทั้งหมด โดยมีกรายกครูและให้คำสัตย์ปฏิญาณกับครูอาจารย์ว่าจะไม่ใช้วิชาไปทำอาชีพให้ทำเพื่อช่วยเหลือสังคม มีผลงานที่สำคัญด้านหัตถกรรม ดังนี้

- การทำธงตะขาบ เป็นประเพณีเกี่ยวกับพุทธศาสนาซึ่งชาวไทยรามัญใช้แสดงความเคารพ ถวายสักการะพระพุทธรูป ธงตะขาบทำจากผ้าสีแดงประดับตกแต่งฉลุฉลวยลายกระดาษทอง อังกฤช สอดสีประดับตัวตะขาบ ประกอบฉลุฉลวยลาย ส่วนหัวปล้องลำตัวดินตะขาบมีพู่ห้อยสวยงาม ธงตะขาบจะถูกนำขึ้นสู่ยอดเสาสูงเพื่อเป็นพุทธบูชาในเทศกาลสำคัญๆ

- งานฉลุและแกะสลักโลหะประดับยอดพระมหารามัญเจดีย์ ฉัตรพระมหารามัญเจดีย์ วัดปรมย์ยิกาวาส ตำบลเกาะเกร็ด อำเภopakเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ของเดิมสร้างมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เป็นฉัตรทรงเครื่อง 5 ชั้น มีสภาพชำรุด กรมศิลปากรได้อนุมัติให้นำฉัตรซึ่งทำขึ้นใหม่ประดิษฐานบนยอดพระมหารามัญเจดีย์ตามเดิม

ผลงานของพลโทชาติวัฒน์ ล้วนเป็นผลงานที่แสดงถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งได้รับสืบทอดมาจากชาวไทยรามัญในจังหวัดนนทบุรีแต่ดั้งเดิมมา มิให้สูญหายและยังคงอยู่ตลอดไป ท่านเป็นตัวอย่างของการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริง เพราะตลอดชีวิตของท่านได้อุทิศตนช่วยเหลือสังคมด้วยการทำงานด้านสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมที่ท่านรักและทุ่มเทอุทิศตนสร้างสรรค์ผลงานมากมาย โดยไม่รับผลตอบแทนใดๆ ทั้งสิ้นตามที่ท่านได้ให้คำสัตย์ปฏิญาณไว้กับครูอาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชา ท่านยึดหลักความประหยัด เรียบง่าย ลดละความ

ฟุ่มเฟือยในการดำรงชีพ ใช้วิชาความรู้ในการประกอบอาชีพด้วยความสุจริตและถูกต้อง ตลอดจนอุทิศตนให้แก่ชุมชนและสังคมเสมอมา

3) นายพิรศิษย์ บัวท้ง: ภูมิปัญญาการทำอังกะลุง

นายพิรศิษย์ บัวท้ง เกิดเมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2488 ที่บ้านคลองอ้อม ตำบลบางเลน อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ท่านเป็นบุตรของนายเฉลิม บัวท้ง ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปการแสดง (ดนตรีไทย) ประจำปี 2529 และนาง ไสว บัวท้ง นายพิรศิษย์ประกอบอาชีพรับราชการครั้งแรกที่กองดุริยางค์ทหารบก เป็นเวลา 15 ปี จากนั้นก็ย้ายโอนไปทำงานที่กองการสังคีต กรมศิลปากร จนเกษียณอายุในปี พ.ศ. 2548 เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรี

นายพิรศิษย์ได้สืบทอดและซึมซับเรื่องดนตรีไทยจากบิดานายเฉลิม บัวท้ง ผู้เป็นศิลปินแห่งชาติ บิดาท่านมีผลงานด้านสร้างสรรค์ดนตรีไทยไว้มากมาย โดยเฉพาะการริเริ่มอังกะลุงไทย จาก 2 กระบอกเป็น 3 กระบอก ริเริ่มบันทึกโน้ตเพลงไทยสำหรับเครื่องดี คือ ระนาด ฉิ่ง จิม โดยเขียนเป็นสเกออร์ 2 บรรทัดคู่ เริ่มบรรเลงอังกะลุงประสานเสียงแบบสากล รวมทั้งได้สร้างโรงงานผลิตอังกะลุงแบบอุตสาหกรรมในครัวเรือน โดยใช้เครื่องมือเจาะและเหลาด้วยสิ่ว มีดและค้อน โดยไม่ใช้เครื่องจักรกลแต่อย่างใด นายพิรศิษย์ได้รับช่วงการผลิตอังกะลุงจากบิดาใน พ.ศ. 2526 จนมาถึงปัจจุบัน

นายพิรศิษย์เล่าว่าการบริหารจัดการผลิตอังกะลุงนั้น ได้ขยายขนาดของการผลิตจากขนาดเล็กมาเป็นขนาดกลางในปัจจุบันและอาจเป็นขนาดใหญ่ได้ในอนาคต ก็เพราะท่านยึดแนวการผลิตแบบพอเพียง กล่าวคือ มีการจัดการที่ดี มีการนำทรัพยากรมาใช้อย่างชาญฉลาดไม่ใช่ว่าเงินตัวหรือไม่ลงทุนเกินขนาดความสามารถของตน พึ่งตนเองเป็นหลัก ใช้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวให้เต็มที่ ต้องยึดหลักในการมุ่งลดรายจ่าย ไม่ใช่มุ่งแต่จะเพิ่มรายได้แต่เพียงอย่างเดียว ใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน เพื่อกิจการจะเติบโตอย่างมั่นคงและยั่งยืนตลอดไป

4) นายเสน่ห์ แจ่มจิรารักษ์ ภูมิปัญญาทำตะลุ่ม พานแว่นฟ้า และเตียบ

นายเสน่ห์ แจ่มจิรารักษ์ เป็นผู้มืบทบาทสำคัญในการฟื้นฟูหลักสูตรช่างสิบหมู่ สาขา หมู่อ่างรักและเป็นผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรมสาขาทัศนศิลป์

นายเสน่ห์ เป็นบุตร นายเฉลิม แจ่มจิราภรณ์ นางสารภี แจ่มจิราภรณ์ เกิดเมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2488 ที่ตำบลเสาชิงหิน อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี มีบุตร 4 คน ได้รับการศึกษาชั้นประถมศึกษาโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ ตำบลบางเลน อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดนนทบุรี และสำเร็จชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จากโรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม

หลังจากสำเร็จชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เข้าทำงาน ไปรษณีย์และงานโรงแรมจนอายุประมาณ 25 ปี จึงมีครอบครัวและเริ่มอาชีพใหม่ด้วยการเริ่มทำตะลุ่ม พานแว่นฟ้า เตียบ ซึ่งเป็นงานช่างฝีมือที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษเป็นเวลา 100 กว่าปีมาแล้ว ครอบครัวนายเสน่ห์ที่ตำบลบางเลน ทำหุ่น (โครงสร้าง) ตะลุ่ม ส่วนที่ตำบลเสาชิงหิน ทำการประดับมุก ภายหลังครอบครัวที่รับประดับมุกขาดผู้สืบทอด จึงเหลือเพียงครอบครัวของนายเสน่ห์เท่านั้นที่ยังยึดอาชีพในการทำหุ่นตะลุ่มมาจนถึงปัจจุบัน

นอกจากตะลุ่มและพานแว่นฟ้าแล้ว เตียบยังเป็นงานอีกชิ้นหนึ่งที่นายเสน่ห์ได้ศึกษาจากพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ และนำมาประยุกต์เป็นที่ยอมรับของหน่วยงานต่างๆ เช่น แผนกช่างสิบหมู่ กองหัตถศิลป์ กรมศิลปากร และวิทยาลัยในวังชาย ซึ่งจะรับหุ่นตะลุ่มเตียบและพานแว่นฟ้าให้นักศึกษานำไปฝึกปฏิบัติตั้งแต่ พ.ศ. 2534 เป็นต้นมา นอกจากนี้ เรือนจำกลางบางขวาง กรมราชทัณฑ์ได้สั่งทำหุ่นตะลุ่มและพานแว่นฟ้าเพื่อนำไปประดับมาตั้งแต่ พ.ศ. 2528 เช่นกัน

นายเสน่ห์ได้ส่งเตียบเข้าประกวด ได้รับรางวัลดีเด่นระดับประเทศของกระทรวงอุตสาหกรรม เมื่อ พ.ศ. 2539 ได้รับเชิญเป็นวิทยากรสร้างหลักสูตรวิชาช่างสิบหมู่ สาขาห่มช่าง (งานประดับมุกและหุ่นตะลุ่มหวาย) จากศูนย์กลางการศึกษานอกโรงเรียนกาญจนภิเษก (วิทยาลัยในวังชาย) ในปีเดียวกันได้เสนอผลงานเนื่องในงานปิดภาคเรียนและแสดงผลงานนักเรียนวิทยาลัยในวังชาย สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ ทอดพระเนตร และทรงมีพระมหากรุณาธิคุณดอกหมุดบนกลีบบัวที่จะนำไปประกอบเป็นพานกลีบบัวเพื่อเป็นสิริมงคล

ผลงานจากความสามารถที่ปรากฏเด่นชัดนี้เอง จังหวัดนนทบุรีได้แต่งตั้งให้ นายเสน่ห์ แจ่มจิราภรณ์ เป็นอนุกรรมการวัฒนธรรมจังหวัดนนทบุรี ได้รับเลือกให้เป็นผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรม สาขาทัศนศิลป์ ของจังหวัดนนทบุรี นับว่าเป็นผู้ประสบความสำเร็จในชีวิตอันเนื่องมาจากการยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียง โดยการชวนขายฝั่หาความรู้ให้มีรายได้เพิ่มพูนจนถึงขั้นพอเพียงในการดำรงชีวิต เน้นการพึ่งตนเองเป็นหลัก ใช้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวอย่างเต็มที่ ใช้

ความสามารถช่วยเหลือสังคมโดยไม่หวังผลตอบแทนใดๆ มีความพอใจในความเป็นอยู่อย่าง
 ประมาดตน ตามฐานะ ตามอัตภาพ ตลอดจนมีการช่วยเหลือเกื้อกูลชุมชน โดยคำนึงถึง
 ผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ

5) นายพิศาล บุญผูก ภูมิปัญญาการทำเครื่องปั้นดินเผา

นายพิศาล บุญผูก เกิดเมื่อวันที่ 17 กันยายน พ.ศ. 2485 ที่บ้านเกาะเกร็ด ตำบลเกาะ
 เกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี บิดาชื่อ นายสำราญ บุญผูก มารดาชื่อ นางสาวภี บุญผูก พี่
 น้องร่วมบิดามารดา จำนวน 6 คน ได้รับการศึกษาตามลำดับ ดังนี้ ประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียน
 วัดปรมย์ยิกาวาส (แสนสวัสดิ์วิทยาคาร) อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี มัธยมศึกษาปีที่ 6
 โรงเรียนปากเกร็ด (วัดเสาชงทอง) จังหวัดนนทบุรี มัธยมศึกษาปีที่ 8 โรงเรียนวัดบวรนิเวศ
 กรุงเทพมหานคร ปริญญาตรี นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปริญญาโทการพัฒนา
 สหกรณ์ (พัฒนาชนบท) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประกาศนียบัตรการพัฒนาสังคมชนบท สถาบัน
 SEARSODIN (Southeast Asia – Rural and Social Development Institution) ประเทศฟิลิปปินส์

นายพิศาลเริ่มรับราชการเป็นข้าราชการธุรการศาลฎีกา ระหว่าง พ.ศ. 2504 – 2509
 ต่อมาได้ลาออกไปทำงานเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ชกส.) ได้เป็นหัวหน้างานส่งเสริม
 กิจกรรมควีซี กองกลาง ฝ่ายอำนวยการ ธนาคารกสิกรไทย ประจำสาขานนนทบุรี

นายพิศาลมีความสนใจในการทำเครื่องปั้นดินเผาตามอาชีพของบิดามารดา ซึ่งมีอาชีพ
 ปั้นเครื่องปั้นดินเผาอยู่ที่เกาะเกร็ด ตั้งใจที่จะอนุรักษ์การทำเครื่องปั้นดินเผาที่บ้านเกาะเกร็ดอย่าง
 จริงจัง โดยจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานบ้านเครื่องปั้นดินเผาของมอญ หรือรามัญ ที่บ้านพักของตนเอง ได้
 รวบรวมศิลปวัตถุที่มีค่าหายาก ส่วนใหญ่เป็นเครื่องปั้นดินเผาของมอญ โบราณที่ผลิตขึ้นในจังหวัด
 นนทบุรีและจังหวัดใกล้เคียง เครื่องปั้นดินเผาประเภทเครื่องใช้สอยประจำวันและให้มีการสาธิต
 การปั้น แกะสลักลวดลายเครื่องปั้นดินเผาที่มีชื่อเสียงของมอญ ที่เรียกว่า หม้อน้ำลายวิจิตร เพื่อ
 เผยแพร่ความรู้แก่นักเรียน นักศึกษา และผู้ที่สนใจ โดยทั่วไป และเพื่อเป็นต้นแบบในการผลิตของ
 ช่างปั้นหรือผู้ที่สนใจ พิพิธภัณฑสถานบ้านแห่งนี้ เปิดให้ผู้สนใจเข้าชมทุกวัน โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ
 ทั้งสิ้น

นอกจากนี้ นายพิศาลยังได้ดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการทำเครื่องปั้นดินเผา
 หลายประการ เช่น รวบรวมผู้สนใจมาฝึกอบรม โดยจัดเตรียมเครื่องมือวัสดุต่างๆ และวิทยากรให้

พร้อม จัดอบรมโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายใดๆ ให้การอบรมเพิ่มเติมแก่ช่างปั้นพื้นบ้านเพื่อพัฒนารูปแบบ และคุณภาพของเครื่องปั้นดินเผา โดยประสานกับศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนนทบุรี โรงเรียนสตรี นนทบุรีและสโมสรวัฒนธรรมหญิงจังหวัดนนทบุรี จัดหาวิทยากรจากกองบริการอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม จัดอบรมครั้งละ 30 วันอย่างต่อเนื่องระหว่าง พ.ศ. 2531 และปี 2532 จัดหา แบบเครื่องปั้นดินเผาทั้งที่เป็นงานประณีตศิลป์ ของใช้ประจำวัน เพื่อให้เป็นแนวคิดในการพัฒนา เครื่องปั้นดินเผาแก่ช่างปั้นในปัจจุบัน

นายพิศาล ได้ให้ความร่วมมือกับวัดปรมัยยิกาวาสารวิหาร ที่ตำบลเกาะเกร็ด ตั้ง พิพิธภัณฑสถาน โดยได้รับความร่วมมือจากศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนนทบุรี โรงเรียนสตรีนนทบุรี รวบรวมศิลปวัตถุ โบราณและสิ่งของต่างๆ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้พระราชทานแก่วัด นำมาจัดเก็บเป็นหมวดหมู่แสดงให้แก่ผู้สนใจเข้าชม โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

เมื่อ พ.ศ. 2534 นายพิศาลได้รับพระราชทานโล่เกียรติคุณและใบประกาศเกียรติคุณของ คณะกรรมการอำนวยการวันอนุรักษ์มรดกไทย จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราช กุมารี ในฐานะเป็นผู้อนุรักษ์มรดกไทยดีเด่นประจำปี และได้รับพระราชทานโล่เกียรติคุณคนไทย ตัวอย่าง ประจำปี 2535 ของมูลนิธิธรรมาภิบาลจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ณ ศาลาดุสิดาลัย พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต

นายพิศาล บุญผูก จึงเป็นภูมิปัญญาสำคัญของท้องถิ่นจังหวัดนนทบุรี ด้านอนุรักษ์ ส่งเสริมและเผยแพร่เครื่องปั้นดินเผาของบ้านเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ท่านดำเนินชีวิตตามแนว เศรษฐกิจมาโดยตลอด ดังจะเห็นได้จากความสามารถในการดำเนินชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อน มี ความเป็นอยู่อย่างประมาทตน ตามฐานะ ตามอัธยาศัย และที่สำคัญคือ ไม่หลงไหลไปตามกระแส ของวัตถุนิยม มีอิสรภาพ ไม่ยึดติดอยู่กับสิ่งใด นอกจากจะมีการพึ่งพาตนเองเป็นหลักแล้ว ท่านยัง ใช้หลักการทางเศรษฐกิจพอเพียง คือ การให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มของชาวบ้านในการดำเนิน กิจกรรมอนุรักษ์ ส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมทางด้านเครื่องปั้นดินเผา ประเพณี ซึ่งเป็นการใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาสมาชิกในชุมชนให้มีการสร้างเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็งมากขึ้น และสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

1.2.3 ผลการสัมภาษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการแพทย์แผนไทย

1) นางปราณี เทียงพัฒนะ: ภูมิปัญญาการทำลูกประคบ

ลูกประคบสมุนไพรเป็นภูมิปัญญาไทยที่มีกันตั้งแต่สมัยอยุธยาและสืบทอดกันมาถึงปัจจุบัน ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทำสมุนไพรลูกประคบที่ยึดตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง คือ ครอบพร้าดิ เทียงพัฒนา ปัจจุบันอายุ 56 ปี อยู่บ้านเลขที่ 37/35 หมู่ 3 ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เป็นคนจังหวัดนนทบุรี บิดารับราชการ ส่วนมารดาเป็นแม่บ้าน

ครอบพร้าดิ เทียงพัฒนา ได้รับรางวัลภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านการทำลูกประคบเป็นสินค้า OTOP จังหวัดนนทบุรี ในปี พ.ศ. 2547 ตลอดชีวิตของครอบพร้าดิ โดยยึดตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงมาตลอด กล่าวคือ การพึ่งพาตนเอง ทำแต่น้อยด้วยตนเอง พออยู่พอกิน โดยการขายลูกประคบในราคาลูกละ 60 บาท จากต้นทุน 20-30 บาท ได้เงินมาพอเลี้ยงตนเองและครอบครัว ครอบพร้าดิ ได้ทำสมุนไพรสืบทอดจากบรรพบุรุษซึ่งเป็นหมอแผนโบราณ ในระยะแรกได้นำสมุนไพรที่ไม่เป็นยามาวางขาย จากนั้นจึงหันมาทำลูกประคบสมุนไพร ซึ่งมีสรรพคุณยา การทำลูกประคบของครอบพร้าดิยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้หลักการพึ่งพาตนเองเป็นหลัก คือ ให้คนในชุมชนนำพืชสวนครัวที่ปลูกที่ใช้เป็นวัตถุดิบในการทำสมุนไพรมาขาย เช่น ลูกมะกรูด ใบมะขาม ตะไคร้ ฯลฯ ทำให้เกิดการนำทรัพยากรในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ และแปรผลให้เป็นรายได้ ทำให้คนในชุมชนมีรายได้จากการขายพืชสมุนไพรเหล่านี้ ซึ่งครอบพร้าดิจะนำไปทำเป็นลูกประคบต่อไป นอกจากการให้ชุมชนพึ่งพาตนเองเป็นหลักยังยึดหลักแนวเศรษฐกิจพอเพียงในด้านการจัดการบริหารที่ดี คือ ไม่ผลิตสินค้าคือลูกประคบออกมาไม่มากผลิตตามที่สั่งไม่นำเงินทุนไปจมเป็นการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่าและคุณประโยชน์

ทุกวันนี้ครอบพร้าดิยังอนุรักษ์การทำลูกประคบโดยเป็นวิทยากรเผยแพร่ความรู้แก่ผู้สนใจและจะสืบทอดการทำลูกประคบต่อไป ลูกประคบกำลังเป็นที่นิยมที่ใช้ควบคู่กับการนวดไทย โดยใช้การประคบหลังการนวดไทย บรรเทาอาการปวดเมื่อย และช่วยกระตุ้นหรือเพิ่มการไหลเวียนของโลหิต

จะเห็นได้ว่าการดำเนินชีวิตในแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของครอบพร้าดิ เทียงพัฒนา มีการบริหารจัดการที่ดี มีการนำทรัพยากรมาใช้อย่างชาญฉลาด พร้อมทั้งหาวิธีการเพิ่มมูลค่าของทรัพยากรในการประกอบอาชีพโดยมุ่งลดรายจ่าย ไม่ใช่มุ่งแต่จะเพิ่มรายได้อย่างเดียว และในการ

นำทรัพยากรมาใช้นั้นควรจะต้องรู้ถึงคุณค่า คุณประโยชน์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

2) นายอำนาจ บุญมี: ภูมิปัญญาด้านสมุนไพรไทย

นายอำนาจ บุญมี อายุ 50 ปี อยู่บ้านเลขที่ 34/1 หมู่ 8 ตำบลทิววัฒนา อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี เป็นบุตรของนายเอนกและนางยุพิน บุญมี จบการศึกษาปริญญาโทจากคณะรัฐศาสตร์ สาขาบริหารรัฐกิจ จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง เข้าทำงานในปี พ.ศ. 2526 ที่องค์การโทรศัพท์ ตำแหน่งนักวิเคราะห์แผนปัจจุบัน ลาออกเมื่อ พ.ศ. 2545 ปัจจุบันทำงานเพื่อชุมชนเป็นประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและประธาน OTOP จังหวัดนนทบุรี

นายอำนาจ บุญมี เป็นผู้มีความสนใจใฝ่รู้ด้านการแพทย์แผนไทย สามารถเล่าเรียนจนได้รับใบประกอบโรคศิลป์ สาขาเภสัชกรรมแพทย์แผนไทย จากกระทรวงสาธารณสุข ในปี พ.ศ. 2549 ท่านเชี่ยวชาญในด้านสมุนไพรไทยโดยริเริ่มการทำยากันยุงด้วยสารสกัดจากตะไคร้หอมในรูปของน้ำมันและสเปรย์ไล่ยุง ใช้ขมิ้นทำเป็นครีมอาบน้ำสามารถจัดเชื้อแบคทีเรีย ทำแชมพูสระผมจากผิวมะกรูด ทำน้ำยาล้างจาน และทำการเผยแพร่ความรู้เหล่านี้ให้แก่ชุมชนจนสร้างรายได้เลี้ยงตัวได้ดี

นายอำนาจ บุญมี ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนด้วยการเป็นวิทยากร เป็นแกนนำ เป็นประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในการนำสมุนไพรไทยมาแปรรูป ดัดแปลง และเพิ่มมูลค่าช่วยสร้างงาน สร้างรายได้ และพัฒนาท้องถิ่น ด้วยการนำทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสมุนไพรไทยมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีจุดเด่นและมีมูลค่าเป็นที่ต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ และสอดคล้องกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของท้องถิ่นเป็นอย่างดี

3) นายสยันต์ พรหมดี ภูมิปัญญาด้านการแพทย์แผนไทย

นายสยันต์ พรหมดี เกิดเมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2492 สมรสกับ พ.ต.อ. (ญ.) จรรยา พรหมดี มีบุตร-ธิดา 2 คน อาจารย์สยันต์สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี รัฐศาสตรบัณฑิต และปริญญาโท รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต แต่ด้วยความรักและความสนใจอย่างลึกซึ้งในเรื่องการแพทย์แผนไทย เพราะมีแรงบันดาลใจในวัยเด็กที่รักษาโรคหายด้วยยาไทย อาจารย์สยันต์จึงได้ศึกษาอย่างมุ่งมั่นและจริงจังในวิชาการแพทย์แผนไทยจนได้รับปริญญาแพทย์แผนไทยบัณฑิตเวชกรรมแผนโบราณ และเภสัชกรรมแผนโบราณ และด้วยความรักในวิชาชีพที่อาจารย์ร่ำเรียนมาจึงได้ก่อตั้ง

โรงเรียนภัทรเวชสยาม (การแพทย์แผนไทย) ขึ้นในปี พ.ศ. 2548 ตั้งอยู่ที่ 144 ซอยวัดกู่ ถนนแจ้งวัฒนะ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี หลักสูตรที่เปิดสอน ได้แก่ เกสัชกรรมไทย เวชกรรมไทย ผดุงครรภ์ไทย การนวดไทย สปา และหลักสูตรพิเศษอื่นๆ จนได้รับรางวัลโล่ เกียรติบัตร และการรับรองมาตรฐานทางการศึกษาและทางด้านวิชาชีพจากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ในการบริหารและจัดการเรียนการสอนหลักสูตรการแพทย์แผนไทย อาจารย์สยงค์ พรหมดี จะยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาดั้งเดิม ไม่ว่าจะเป็นแบบท้องถิ่นบ้านล้านนา พ่อหมออีสาน แพทย์พื้นบ้านภาคกลาง ตำราและพระคัมภีร์แพทย์แผนโบราณต่างๆ รวมทั้งการใช้สมุนไพรในท้องถิ่นมาใช้ทำเป็นยารักษาโรค

หลักการทำงานของอาจารย์สยงค์ พรหมดี ที่ยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียง มีดังนี้ (1) อาจารย์ผู้สอนการแพทย์แผนไทยทุกคนต้องมีความรู้และความเชี่ยวชาญด้านการแพทย์แผนไทยเป็นอย่างดี (2) ยาสมุนไพรทุกตัวต้องได้คุณภาพมาตรฐาน (3) อาจารย์ผู้สอนต้องสามารถประยุกต์ความรู้ด้านการแพทย์แผนไทยในทุกเรื่องที่ขาดหายไปได้ (4) ป่าชุมชนเป็นแหล่งสมุนไพรที่มีอยู่ตามธรรมชาติควรต้องอนุรักษ์และรักษาไว้ให้ดำรงอยู่อย่างยั่งยืน (5) วิถีชีวิตของชุมชนกับสิ่งแวดล้อมต้องพึ่งพากัน จะไม่มีการทำลายล้างหรือเก็บเกี่ยวเอาผลประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมที่ฝ่ายเดียว และ (6) ต้องหาดลาดจำหน่ายสมุนไพรพื้นบ้านให้ชุมชน อีกทั้งยังต้องทำให้การแพทย์แผนไทยได้อยู่อย่างยั่งยืนสืบไป เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ควรอนุรักษ์ไว้แก่อนุชนรุ่นหลังตลอดไป

4) นายสุวัฒน์ นาสุนัข ภูมิปัญญาด้านแพทย์แผนไทย

นายสุวัฒน์ นาสุนัข อยู่บ้านเลขที่ 65/1 หมู่ 7 ซอยเรวดี 3 ตำบลตลาดขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี เป็นบุตรของนายบัญชาและนางศรีสวัสดิ์ นาสุนัข อายุ 49 ปี สมรสกับนางจิณห์นิภา นาสุนัข มีบุตร-ธิดา 2 คน ท่านจบการศึกษาระดับปริญญาตรีศิลปศาสตร์ เอกฝรั่งเศส จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน และจบการศึกษาระดับปริญญาโทและปริญญาเอกทางประวัติศาสตร์จากมหาวิทยาลัยปารีส ประเทศฝรั่งเศส ปัจจุบันรับราชการเป็นอาจารย์ประจำคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ดร.สุวัฒน์ นาสุนัข มีความสนใจใฝ่รู้อย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับการแพทย์แผนไทย จน

สามารถจบการศึกษาแพทย์แผนไทยทั้ง โบรมานเวชกรรม และ โบรมานเภสัชกรรม ได้ประกาศนียบัตร แพทย์แผนไทยจากสถาบันแพทย์แผนไทย กระทรวงสาธารณสุข อีกทั้งยังสอบใบประกอบโรค ศีลปะแพทย์แผนโบราณ ได้ร่วมกับ อาจารย์สยันต์ พรหมดี ก่อตั้ง โรงเรียนภัทรเวชสยามการแพทย์ แผนไทย ตั้งอยู่ที่ 144 ถนนสุขาประชาสรร 2 ซอยวัดกู่ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี จนมี ชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันแพร่หลาย มีลูกศิษย์จบไปแล้วมากมายหลายรุ่น

อาจารย์สุวรรณได้ถึงหลักการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงว่า จะทำอะไรต้องมี ความชอบในสิ่งนั้นมาก่อนแล้วจึงศึกษาหาความรู้จนเชี่ยวชาญ ทำอะไรเป็นระบบ เป็นขั้นเป็นตอน ด้วยความรอบคอบและระมัดระวัง จะมีภูมิคุ้มกันอย่างดี อาจารย์สอนศิษย์ทุกคนให้ใช้เหตุผลและ ความพอประมาณในการศึกษาวิชาการแพทย์แผนไทย การเรียนให้เก่งและเชี่ยวชาญได้ต้อง ขวนขวายทำด้วยตนเอง พึ่งพาตนเองเป็นหลักก็จะประสบความสำเร็จได้ในการครองตน ครองคน และ ครองงาน

5) นายสมศักดิ์ รุ่งพานิช ภูมิปัญญาด้านการแพทย์แผนไทย

นายสมศักดิ์ รุ่งพานิช เกิดเมื่อวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2511 ปัจจุบันอายุ 42 ปี ที่อยู่ บ้านพักโรงพยาบาลบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จบปริญญาตรีวิทยาศาสตร์บัณฑิต แพทย์ แผนไทยจากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ทำงานเป็นอาจารย์สอนการแพทย์แผนไทยที่ โรงเรียนภัทรเวชสยาม (การแพทย์แผนไทย)

อาจารย์สมศักดิ์ได้เล่าสรรพคุณของสมุนไพรไทยที่ได้จัดทำไว้ ดังนี้ (1) ไพล สรรพคุณ ช่วยบรรเทาอาการปวดเมื่อย ช่วยให้ผิวหนังขาวใส (2) ว่านนางคำ สรรพคุณ ช่วยรักษาฝ้าบน ใบหน้า รักษาผิวหนัง (3) ว่านหางจระเข้ สรรพคุณ ช่วยให้ความชุ่มชื้นของผิวหนัง ช่วยลดอาการ อักเสบของผิว ช่วยเสริมสร้างเซลล์ผิวให้เจริญมาใหม่ (4) โสม สรรพคุณ กระตุ้นการไหลเวียน โลหิต ผ่อนคลายกล้ามเนื้อ สมานผิวให้กระชับ (5) กวาวเครือ สรรพคุณ ทำให้ผิวเต่งตึง (6) เสลดพังพอน สรรพคุณ ช่วยลดอาการอักเสบ และลดจำนวนแบคทีเรีย (7) ขมิ้นชัน ขมิ้นอ้อย สรรพคุณ ช่วยกระตุ้นการสร้างเซลล์ใหม่ ช่วยปกป้องมลภาวะและป้องกันการระคายเคือง (8) เปลือกมังคุด สรรพคุณ ช่วยลดความมันบนใบหน้า (9) จมูกข้าวสาลี สรรพคุณ ช่วยลดริ้วรอยเหี่ยวย่นบนใบหน้า (10) ใบแป๊ะก๊วย สรรพคุณ ช่วยลดริ้วรอยเหี่ยวย่นบนใบหน้า (11) ใ้ดรัสเซีย สรรพคุณ บำรุงผิว ช่วยฟื้นฟูสภาพผิว (12) ตะไคร้หอม สรรพคุณ บรรเทาอาการท้องอืดท้องเฟ้อ

(โดยการระเหยเข้าสู่ระบบทางเดินหายใจในขณะที่ทำการแช่) (13) น้ำมันมะพร้าว 100% สรรพคุณ
ใช้นวดตัว ให้ความชุ่มชื้นแก่ผิว (14) ตะไคร้หอม สรรพคุณ บรรเทาอาการท้องอืดท้องเฟ้อ (15) ใบ
ชา สรรพคุณ ช่วยระงับกลิ่นเท้า (16) เกลือ สรรพคุณ รักษาอาการเล็บขบ เท้าเหม็น เชื้อรา (17)
มะขามเปียก สรรพคุณ ใช้ขัดผิว (ห้ามใช้กับผิวหนัง) และ (18) ฟ้ายะลวยโจร สรรพคุณ รักษา
ไข้หวัด

อาจารย์สมศักดิ์เล่าถึงการทำยาจากสมุนไพรว่าต้องทำอย่างมีคุณภาพมาตรฐาน
อย่างเช่น เมื่อเก็บจากต้นมาสดๆ แล้วก็ต้องนำมาตากแห้งและเข้าสู่อบ เพื่อความสะอาดและ
ปลอดภัย หรือตัวยาบางชนิดก็ทำให้สะดวกแก่การรับประทาน ด้วยการทำเป็นแคปซูล เป็นอาหาร
เสริมอย่างก็มีคุณค่า

อาจารย์สมศักดิ์ยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้วิถีชีวิตแบบพอดี พออยู่ พอกิน การ
ผลิตยาสมุนไพรต้องไม่มากเกินไปแต่ให้พอจำหน่าย มีการทำสวนสมุนไพรให้นักเรียนได้ศึกษา
จากของจริง รักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติให้เป็นระเบียบ คุ่มรื่น สวยงาม สอนให้ผู้เรียนใช้
ความรู้คู่คุณธรรม เมื่อมีความรู้แล้วก็สามารถนำไปประกอบอาชีพได้อย่างสุจริต เป็นการส่งเสริม
ภูมิปัญญาด้านการแพทย์แผนไทยให้คงอยู่ตลอดไป

1.3 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพ

ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพชุดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มี 3 ขั้นตอน คือ การ
ทดสอบแบบเดี่ยว การทดสอบแบบกลุ่ม และการทดสอบแบบภาคสนาม ดังตารางที่ 1-3

1.3.1 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพชุดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบเดี่ยว โดยมีกลุ่ม
ตัวอย่าง จำนวน 3 คน คือ นักเรียนที่มีผลการเรียนดี 1 คน ปานกลาง 1 คน และอ่อน 1 คน โดยใช้
สูตรการหาประสิทธิภาพ (E_1 / E_2) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการทดสอบแบบเดี่ยว ($n = 3$)

หน่วยประสบการณ์ที่	ร้อยละของคะแนนกิจกรรม หรืองานที่ทำระหว่างเรียน (E_1)	ร้อยละของคะแนน ทดสอบหลังเรียน (E_2)
1	60.00	63.30
2	63.30	66.67
3	66.70	70.00

จากตารางที่ 1 พบว่า การทดสอบประสิทธิภาพแบบเดี่ยวของชุดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น หน่วยประสบการณ์ที่ 1,2 และ 3 มีประสิทธิภาพตามลำดับ ดังนี้ $E_1/E_2 = 60.00/63.30$ $63.30/66.67$ และ $66.70/70.00$

หลังจากการทดสอบประสิทธิภาพแบบเดี่ยว ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับชุดการเรียนรู้ จำนวน 3 คน หลังจากสัมภาษณ์แล้ว ผู้วิจัยได้นำชุดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาปรับปรุงดังต่อไปนี้

ผลการสัมภาษณ์	ปรับปรุง
1. ภารกิจและงานมีมาก	1. ลดภารกิจและงานลง
2. แบบฝึกปฏิบัติเว้นที่ว่างให้เขียนน้อย	2. ปรับแบบฝึกปฏิบัติให้มีที่ว่างมาก
3. การศึกษาคูงานที่ศูนย์ศรียวงศึกษาได้น้อย เวลามีน้อย ในระหว่างคูงาน ไม่สามารถ บันทึกสาระสำคัญได้ทัน	3. ปรับการศึกษาคูงานเฉพาะที่จำเป็น ลดการ บันทึกสาระสำคัญในประเด็นที่ไม่จำเป็น
4. ชอบวิดิทัศน์เข้าใจง่าย	4. -
5. แบบทดสอบไม่ยากไม่่ง่ายทำได้	5. -
6. ชอบทำลูกประคบได้ประโยชน์	6. -
7. เวลามีน้อยในการทำภารกิจและงาน	7. ปรับภารกิจและงานให้เหมาะสมกับเวลา

หลังจากปรับปรุงแล้ว ผู้วิจัยได้นำไปทดลองใช้ในการทดสอบประสิทธิภาพแบบกลุ่ม

1.3.2 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพชุดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบกลุ่ม โดยมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 6 คน คือ นักเรียนที่มีผลการเรียนดี 2 คน ปานกลาง 2 คน และอ่อน 2 คน โดยใช้สูตรการหาประสิทธิภาพ E_1/E_2 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยการทดสอบแบบกลุ่ม ($n = 6$)

หน่วยประสบการณ์ที่	ร้อยละของคะแนนกิจกรรม หรืองานที่ทำระหว่างเรียน (E_1)	ร้อยละของคะแนน ทดสอบ หลังเรียน (E_2)
1	70.00	71.67
2	68.33	70.00
3	71.67	73.00

จากตารางที่ 2 พบว่า การทดสอบประสิทธิภาพแบบกลุ่มของชุดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น หน่วยประสบการณ์ที่ 1,2 และ 3 มีประสิทธิภาพ $E_1 / E_2 = 70.00/71.67$ $68.33/70.00$ และ $71.67/73.33$

หลังจากการทดสอบประสิทธิภาพแบบกลุ่ม ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์นักเรียน จำนวน 6 คน พบ ปัญหาและนำมาปรับปรุงแก้ไขดังต่อไปนี้

ผลการสัมภาษณ์	ปรับปรุง
1. หัวโขนทำยาก	1. ให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นลดบางขั้นตอนลง
2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ความรู้ดี	2. -
3. วิดีทัศน์เรื่องหัวโขนบรรยายเร็ว	3. ปรับคำบรรยายใหม่
4. การกิจและงานชุดที่ 1 ทำไม่ทัน	4. ลดภารกิจและงานหน่วยประสบการณ์หรือชุดการเรียนรู้ที่ 1 ให้น้อยลง
5. อยากให้เพิ่มเวลาในการเรียน	5. -

1.3.3 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพชุดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบภาคสนาม โดยมีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 16 คน ที่มีผลการเรียนคละกัน คือ นักเรียนที่เรียนดี ปานกลาง และอ่อน โดยใช้สูตรหาประสิทธิภาพ (E_1/E_2) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการทดสอบแบบภาคสนาม (n = 16)

หน่วยประสบการณ์ที่	ร้อยละของคะแนนกิจกรรมหรืองานระหว่างเรียน (E_1)	ร้อยละของคะแนนทดสอบหลังเรียน (E_2)	E_1/E_2
1	78.13	78.75	78.13/78.75
2	78.13	80.00	78.13/80.00
3	80.62	81.87	80.62/81.87

จากตารางที่ 3 พบว่า การทดสอบประสิทธิภาพแบบภาคสนามของชุดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น หน่วยประสบการณ์ที่ 1, 2 และ 3 มีประสิทธิภาพ $E_1/E_2 = 78.13/78.75$ $78.13/80.00$ และ $80.62/81.87$ และ เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ 80/80

1.4 ผลการวิเคราะห์ความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียน

ผลการวิเคราะห์ความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปรากฏดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทดสอบประสิทธิภาพภาคสนาม (n = 16)

หน่วยประสบการณ์ที่	คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน		คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน	
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.
1	2.93	1.06	6.50	4.49
2	3.69	0.54	8.06	1.03
3	3.88	0.71	8.31	2.97

จากตารางที่ 4 พบว่า คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น หน่วยประสบการณ์ที่ 1 2 และ 3 จากผลการทดสอบประสิทธิภาพแบบภาคสนามของนักเรียนจำนวน 16 คน ทั้ง 3 หน่วยประสบการณ์ นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยทดสอบหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยทดสอบก่อนเรียน

1.5 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักเรียน

ในการทดสอบประสิทธิภาพแบบภาคสนาม หลังจากนักเรียนได้เรียนด้วยชุดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแล้ว ได้สอบถามนักเรียนจำนวน 48 คน ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังตารางที่ 5-7

ตารางที่ 5 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (n = 48)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	20	41.67
หญิง	28	58.33
ระดับชั้นที่ศึกษา		
ประถมศึกษา	32	66.67
มัธยมศึกษา	16	33.33
ระดับความรู้ก่อนเรียนด้วยชุดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น		
มากที่สุด	-	0.00
มาก	1	2.08
ปานกลาง	2	4.17
น้อย	28	58.33
น้อยที่สุด	17	35.42

จากตารางที่ 5 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิงมีมากที่สุดจำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 58.33 รองลงมาเพศชาย จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 41.67 ระดับชั้นที่ผู้ตอบแบบสอบถามศึกษา คือ ชั้นประถมศึกษามากที่สุด จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 66.67 รองลงมา คือ ชั้นมัธยมศึกษา จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 สำหรับระดับความรู้ของนักเรียนก่อนเรียนด้วยชุดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีระดับน้อย จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 58.33 รองลงมามีความรู้ระดับน้อยที่สุด จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 35.42 มีความรู้ระดับปานกลาง จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 4.17 มีความรู้ระดับมาก จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2.08

ตารางที่ 6 ความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับส่วนประกอบของชุดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
(n = 48)

รายการ	ระดับความเห็น		แปลความหมาย
	$\bar{x}$	S.D.	
1. ภารกิจและงานที่กำหนดไว้ทำให้นักเรียนปฏิบัติหรือทำตามภูมิปัญญาท้องถิ่นได้	4.79	0.42	เห็นด้วยมากที่สุด
2. ประมวลสาระช่วยทำให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาสาระเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียง	4.50	0.76	เห็นด้วยมากที่สุด
3. วิทยากรหรือวิธีที่ดีที่นักเรียนชมช่วยทำให้นักเรียนทำตามภูมิปัญญาท้องถิ่นได้	4.67	0.46	เห็นด้วยมากที่สุด
4. คู่มือเผชิญประสบการณ์โดยเฉพาะแบบฝึกปฏิบัติช่วยทำให้นักเรียนปฏิบัติภารกิจและงานได้ครบถ้วนตามที่กำหนดไว้	4.48	0.73	เห็นด้วยมาก
5. ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียงให้ความรู้ช่วยให้เข้าใจด้านการเกษตรหรือด้านหัตถกรรมหรือด้านลูกประคบเป็นอย่างดี	4.60	0.47	เห็นด้วยมากที่สุด
รวม	4.61	0.55	เห็นด้วยมากที่สุด

จากตารางที่ 6 พบว่า โดยภาพรวมนักเรียนมีความเห็นเกี่ยวกับส่วนประกอบของชุดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.61$) เมื่อพิจารณารายชื่อนักเรียนมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยมากที่สุดทั้ง 5 ข้อคำถาม มีเพียง 1 ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.79$) ว่า ภารกิจและงานที่กำหนดไว้ทำให้นักเรียนปฏิบัติหรือทำตามภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ มีเพียง 1 ข้อที่มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{x} = 4.48$) ว่า คู่มือเผชิญประสบการณ์โดยเฉพาะแบบฝึกปฏิบัติช่วยทำให้นักเรียนปฏิบัติภารกิจและงานได้ครบถ้วนตามที่กำหนดไว้

ตารางที่ 7 ความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับคุณลักษณะพึงประสงค์ที่นักเรียนได้รับจากการเรียน
ด้วยชุดการเรียนภูมิปัญญาท้องถิ่น (n = 48)

รายการ	ระดับความคิดเห็น		แปลความหมาย
	$\bar{x}$	S.D.	
1. นักเรียนชอบเรียนด้วยชุดการเรียนภูมิปัญญาท้องถิ่น	4.83	0.35	เห็นด้วยมากที่สุด
2. ความรู้ที่นักเรียนได้รับจากการเรียนด้วยชุดการเรียนภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก	4.79	0.45	เห็นด้วยมากที่สุด
3. นักเรียนนำความรู้ที่ได้รับจากชุดการเรียนภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ประโยชน์ได้	4.81	0.36	เห็นด้วยมากที่สุด
4. นักเรียนมีโอกาสหาความรู้ด้วยตนเอง	4.78	0.53	เห็นด้วยมากที่สุด
5. นักเรียนมีโอกาสทำงานเป็นกลุ่ม	4.75	0.55	เห็นด้วยมากที่สุด
6. นักเรียนมีโอกาสแสดงความคิดเห็น	4.81	0.43	เห็นด้วยมากที่สุด
7. นักเรียนมีความรับผิดชอบในการทำงาน	4.44	0.64	เห็นด้วยมาก
8. นักเรียนมีโอกาสตัดสินใจหรือแก้ปัญหา	4.47	0.72	เห็นด้วยมาก
9. นักเรียนทำได้โดยสร้างชิ้นงาน ได้แก่ การทำโชน การทำลูกประคบ และการจัดการพื้นที่การเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่	4.81	0.38	เห็นด้วยมากที่สุด
10. นักเรียนอยากเรียนด้วยชุดการเรียนภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียงในด้านอื่น ๆ เช่น ด้านศิลปวัฒนธรรม ด้านประเพณี ฯลฯ	4.79	0.43	เห็นด้วยมากที่สุด
11. นักเรียนเห็นความสำคัญและอยากมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น	4.83	0.39	เห็นด้วยมากที่สุด
รวม	4.74	0.51	เห็นด้วยมากที่สุด

จากตารางที่ 7 พบว่า โดยภาพรวมนักเรียนมีความเห็นในด้านคุณลักษณะพึงประสงค์ที่นักเรียนได้รับในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.74$) เมื่อพิจารณารายข้อ นักเรียนมีความคิดเห็นใน

ระดับเห็นด้วยมากที่สุดทั้ง 9 ข้อคำถาม มีเพียง 2 ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่เท่ากัน ($\bar{x} = 4.83$) คือ นักเรียนชอบเรียนด้วยชุดการเรียนภูมิปัญญาท้องถิ่น และนักเรียนเห็นความสำคัญและอยากมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เหลือเพียง 2 ข้อคำถาม นักเรียนมีความคิดเห็นในระดับมากเป็นไปแนวเดียวกัน

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์การทดลองใช้ชุดการเรียนภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียง

2.1 ผลการวิเคราะห์ความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดการเรียนภูมิปัญญาท้องถิ่น ปรากฏดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดการเรียนภูมิปัญญาท้องถิ่น

(n = 30)

หน่วยประสบการณ์ที่	คะแนนเฉลี่ยทดสอบก่อนเรียน		คะแนนเฉลี่ยทดสอบหลังเรียน	
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.
1	4.97	0.71	8.10	0.86
2	5.06	0.94	8.06	1.61
3	46.7	0.96	8.13	0.75

จากตารางที่ 8 พบว่า คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดการเรียนภูมิปัญญาท้องถิ่น หน่วยประสบการณ์ที่ 1 2 และ 3 ทั้ง 3 หน่วยประสบการณ์ นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยทดสอบหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยทดสอบก่อนเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์การประเมินและติดตามนักเรียนที่เรียนด้วยชุดการเรียนภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการประเมินนักเรียนจำนวน 90 คน หลังจากการเรียนด้วยชุดการเรียนภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียงด้วย การติดตามใช้วิธีการสัมภาษณ์ ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ผลการสัมภาษณ์มีดังนี้

1) นักเรียนได้นำความรู้ที่ได้จากการเรียนด้วยชุดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียงไปถ่ายทอดจำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 66.60 ไม่ได้เผยแพร่จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 14.40 เหตุผลที่ไม่ได้เผยแพร่เพราะ (1) ไม่มีของที่จะมาทำ (2) อยู่ตามลำพังกับตาและยาย และ (3) ต้องทำงานช่วยพ่อแม่เป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัว

2) นักเรียนจำนวน 74 คน นำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปถ่ายทอดให้กับสมาชิกในครอบครัว ได้แก่ พ่อ แม่ พี่ และน้อง (2)ญาติ เช่น ป้า ลุง น้า ฯลฯ (3) เพื่อนห้องอื่นที่โรงเรียน และ (4) น้องๆ ที่อยู่ในโรงเรียน (5) ครูในโรงเรียน และ (6) คนในชุมชนหรือในหมู่บ้านหรือในท้องถิ่น

3) วิธีการถ่ายทอดใช้หลายวิธีการ คือ การพูดคุยให้ฟัง การสาธิตให้ดูเพื่อทำตาม อธิบายให้ฟังและช่วยกันทำ สอนให้ทำและให้น้องและเพื่อนๆ ทำตาม และให้ยืมชุดการเรียนรู้ไปศึกษา

4) นักเรียนได้รับความรู้ได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เรียนไปสร้างชิ้นงานใน 2 ลักษณะ ลักษณะแรก คือ ทำเหมือนกับที่ได้รับการอบรม คือ ทำหัวโขน ทำลูกประคบ ในด้านการเกษตรมีการทำปุ๋ยชีวภาพ การเลี้ยงกบ และการเพาะเห็ด ลักษณะที่สอง คือ การประยุกต์ความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในรูปแบบอื่นในด้านการเกษตร นักเรียนได้ปลูกพืชผัก เช่น ผักกาดขาว การเลี้ยงปลา ผักไฮโดร การเผาถ่านโดยใช้กิ่งไม้ ในส่วนของลูกประคบทำยาตามแก๊วเวียนศีรษะ ในด้านการทำหัวโขนได้ประยุกต์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ทำกระปุกออมสินในรูปแบบต่างๆ ทำเปเปอร์มาเช่ ทำภาพสัตว์ต่างๆ ทำหุ่นตุ๊กตา ฯลฯ

5) นักเรียนได้นำ (1) ความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน คือ ผลิตขึ้นแล้วนำมาขายปลูกผักและพืชสมุนไพร เลี้ยงปลา เลี้ยงกบ ใช้ชีวิตอย่างพอเพียง ลดความฟุ้งเฟ้อ รู้จักใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ รู้จักพึ่งพาตนเอง ฝึกให้เกิดสมาธิในการเรียนเกิดการทำงานเป็นกลุ่ม และสร้างความสามัคคี (2) การนำความรู้ไปใช้ในการเรียนการสอน คือ ในวิชาการเกษตร ทำให้ปลูกพืชไร่พืชสวน เลี้ยงปลา เลี้ยงกบ การเกษตรผสมผสานตามแนวทฤษฎีใหม่ ในวิชาสังคมศึกษาเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงให้ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีและหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง ในวิชาศิลปะ การทำหัวโขนทำให้รู้จักการวาดภาพ ระบายสี การระบายสีในผ้าบาติก ในวิชาการงานพื้นฐานอาชีพนำความรู้ไปใช้คือ การทำหัวโขนซึ่งสามารถประดิษฐ์เป็นกระปุกออมสินได้ และการทำลูกประคบนำมาทำเป็นยาหม่องหรือยาคุมได้

6) ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียง คือ อยากได้รับความรู้แบบนี้ทำให้ได้เรียนจากสภาพความเป็นจริง ได้มีโอกาสใช้ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงทำให้คนไทยอยู่รอด ได้รับความรู้มากและอยากมีชีวิตเช่นนี้ ทำให้ทำตามภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ อยากเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ให้ความรู้กับผู้อื่น และต้องการให้เด็กช่วยกันอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

บทที่ 5

ต้นแบบชิ้นงาน (ชุดการเรียนรู้เรื่อง “ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียง”

ชุดการเรียนรู้เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียง มีจำนวน 3 ชุดการเรียนรู้หรือหน่วยประสบการณ์ ดังนี้คือ

หน่วยประสบการณ์ที่ 1 (ชุดการเรียนรู้ที่ 1) การจัดทำแผนงานการเกษตรทฤษฎีใหม่

หน่วยประสบการณ์ที่ 2 (ชุดการเรียนรู้ที่ 2) การทำหัวโขนของภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

หน่วยประสบการณ์ที่ 3 (ชุดการเรียนรู้ที่ 3) การทำลูกประคบของภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

ภาคที่ 1 บทนำ

- วัตถุประสงค์
- การเตรียมของครูและนักเรียน
- แผนผังการจัดชั้นเรียน
- สิ่งที่ต้องเตรียมล่วงหน้า

ภาคที่ 2 รายละเอียดประสบการณ์ในแต่ละหน่วยประสบการณ์ ประกอบด้วย

- ปกหน่วยประสบการณ์
- แบบเสนอหน่วยประสบการณ์
- แบบเสนอภารกิจและงาน
- แผนการสอนแบบอิงประสบการณ์
- เส้นทางการเรียน
- ชุดประสบการณ์ (ประมวลสาระ วัตถุประสงค์ และคู่มือเผชิญประสบการณ์)
- เครื่องมือในการประเมิน (แบบประเมินชิ้นงานและแบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นกลุ่ม)

ภาคที่ 3 คู่มือเผชิญประสบการณ์ (สำหรับนักเรียน) ในแต่ละหน่วยประสบการณ์ประกอบด้วย

- ปกคู่มือประสบการณ์
- คำชี้แจง
- แบบทดสอบก่อนเผชิญประสบการณ์/พร้อมเฉลย
- แบบฝึกปฏิบัติ/พร้อมเฉลย
- แบบทดสอบหลังเผชิญประสบการณ์/พร้อมเฉลย

(ปรากฏในหน้า 1 – 185)